

української лексикографії та інших галузей знання, цікавий і корисний для читачів різного віку та спеціалізації. У цьому й полягає висока оцінка лексикографічної праці.

Natalia SNIZHKO

Modern Ukrainian flowers of thoughts in Anatoly Neliuba's lexicographical works

Валентина Балоз

Словник лексико-словотвірних інновацій

А. Нелюба, Є. Редько. Лексико-словотвірні інновації. 2012–2013: Словник / Загальна редакція А. Нелюби. — Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2014.

Людська мовотворчість через призму нових історичних реалій поповнює лексичний фонд української мови великою кількістю неологізмів, переважна більшість яких — похідні лексеми. Суть і механізми їх створення мають дуже широкий спектр, а відтак, цікаві для різнобічного вивчення.

Нещодавно вийшов друком у Харківському історико-філологічному товаристві при Харківському національному університеті ім. Н. В. Каразіна словник А. Нелюби та Є. Редька «Лексико-словотвірні інновації (2012–2013)», який продовжив низку попередніх видань цього лексикографічного часопису, вже перевиданих окремою книгою «Словотворчість незалежної України 1991–2011» (Харків, 2012). Ця серія словників за редакцією Анатолія Нелюби, разом з іншими важливими працями в сегменті неології, такими, зокрема, як словник-довідник «Нове в українській лексиці» Д. Мазурик (Львів, 2002), «Нові слова та значення» Л. Василькової та Л. Туровської (Київ, 2008), реєстр нових слів, уміщений у праці Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк «Динамічні процеси у сучасному українському лексиконі» (Київ, 2008) стала важливим орієнтиром у сучасному мовному потоці в процесі роботи колективу авторів відділу лексикології та лексикографії Інституту української мови НАН України над словниковими матеріалами «Нові й актуалізовані слова та значення», опублікованими 2010 року.

Традиційно, з відображенням словотвірних процесів, у словникові вміщено лексеми, що виникли в українському мовному середовищі внаслідок словотвірних процесів протягом 2013–2014 років. Автори ретельно дослідили й показали шляхи творення нових слів, використавши досить широку джерельну базу: переважно це різноманітні засоби масової інформації (друковані, інтернет-видання, теле- та радіоформат), також сучасні художні твори. Ознайомлення з поданими матеріалами вразило віртуозністю українського мовотворця. Поряд зі звичайними неологізмами, що напевно поповнять відповідні словотвірні гнізда, наприклад, **апологетка**, **віршенята**, **дебазаризація**, **зафуршетити**, **зрадонька**, **конвеєрно**, **ламенячко**, **лицарка**, **спазмувати** тощо, зафіксовано чимало слів, що мають іронічний відтінок та ситуативний характер, скажімо, **лінгвоінвалід** (людина, не спроможна опанувати українську мову), **владометр** (вимірювач влади), **Базилевс** (В. Базилевський як василевс), **гламурло** (мурло із гламуру чи гламурне мурло), **Януческу** та багато інших. Важко припустити, який відсоток зафіксованої в цій праці лексики міцно закріпиться в загальномовному словнику: **андеграундовик**, **безтелевізорний**, **віршомазія**, **водопостачати**, **зоднаковілість**, **казкотерапія**, **книжкотерапія**, **озалізнитися** тощо — можливо, а от **амеліподібний**, **віталькореготуха**, а також слова, що відображають сьогоденні реалії, зокрема, політичні (**арсеніанець**, **демальянсівець**, **свободівка** та ін.) очевидно зникнуть разом з деактуалізацією позначуваних ними явищ. Проте, цілком очевидно, що надзвичайно важливою справою лінгвістів є періодична фіксація неолексики та її аналіз, передовсім, з точки зору шляхів словотворення.

Окрім основної частини, де подано понад півтори тисячі лексико-словотвірних інновацій в абетковому порядку, праця містить доповнення — реєстр задіяних словотворчих засобів: префіксальних, конфіксальних (як зазначено в передмові, такі виділено в усіх дериватах, посталих унаслідок одночасного приєднання до твірної основи двох і більше засобів: префікс і суфікс, інтерфікс і суфікс, інтерфікс і постфікс тощо), суфіксальних (разом з інтерфіксальними) і нових словотворчих основ (таких зафіксовано більше, ніж сто двадцять одиниць, багато з яких, як і витворені з ними відповідні слова, мають ситуативний характер).

Ми вкотре радіємо появі доброго помічника лексикографам. Щоправда, хочемо висловити й деякі міркування та побажання. Рекомендуємо досить обережно подавати новотвори на зразок **задньоскамієчник**, **адмінтьотка**, хоча розуміємо, що фіксувати варто все без зайвої фільтрації. Однак, важливо в таких випадках зважати на стилістику джерела (наприклад, написано суржилом чи транслітеровано з іншої мови), а подаючи словотвірне значення

(відповідно, «Особа, на задній скамійці», «Адміністративна тьотка?») уточнювати його, скажімо, в дужках, згідно з нормами української мови («лава», «тітка»), цим самим надаючи калькованій чи суржиковій лексиці рекомендаційну характеристику. Варто було б окремим реєстром подати слова, що містять аббревіатури або де мусить бути збережене їхнє написання, наприклад, **МУКа** (від МУК — молоді українські критики), **РРовець** (від РРО — реєстратор розрахункових операцій), **РУІна** (від РУІ — реєстрова українська інтелігенція), **таРИФ** (акцент на слові **риф**), **ТРУБАдур** (акцент на слові **труба**), **УДАРний** (від назви партії «Удар») та ін. Щодо побажань — хотілося би бачити в передмові список використаної художньої літератури.

Зафіксований упорядниками черговий фрагмент барвистої картини сучасної мовотворчості українців може стати не лише джерелом для науковців-філологів, культурологів, працівників ЗМІ, письменників та студентів (як визначають спрямованість праці самі автори), а й для психологів та істориків, надто на зрізі сьогодення, сповненого важливими доленосними подіями.

Valentyna BALOG

Dictionary of lexical and derivational innovation

Оксана Тищенко

Говорімо гарно (сторінками словника антикальок)

Мова — не калька: патріотичний словник гарної української мови «Говорімо гарно!» // Т. Береза, І. Зубрицька, Ю. Зелений. — Львів: 2014. — 563 с.

Минуле століття наскрізно пройнято увагою українських мовознавців до питань культури мови. Тяглисть таких пошуків, практичних рекомендацій простежуємо у працях О.Б. Курило (Курс українського правопису. Підручник для шкіл і самонавчання, 1919), Ю.Ю. Шевельова (Культура мови, 1942; До джерел живого слова, 1943), М.Т. Рильського (Як парость